

2. СТРУКТУРА НА БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

2.1. Структура на банкарскиот систем

На крајот од 2000-та година, банкарскиот систем на Република Македонија го сочинуваа 22 банки и 19 штедилници. Притоа, од вкупниот број банки, 17 имаа т.н. големо овластување за вршење платен промет, кредитни и гаранциски работи со странство, додека дозволата за работа на останатите 5 банки се однесува на вршење банкарски работи само во земјата.

Споредено со 31.12.1999 година, бројот на банките, кои го сочинуваат доминантниот сегмент на банкарскиот систем на Република Македонија, се намалува. Ова се должи на конечното одлуката за одземање на дозволата за работа на “Алмако банка” а.д. Скопје (24.02.2000 година), со што беше покрената стечајна постапка.

Што се однесува до вториот сегмент на банкарскиот систем, штедилниците, нивниот број во текот на 2000-та година се зголемува, што е резултат на основањето на две нови штедилници:

- Штедилница “Зегин Викторија и други” д.о.о. Скопје,
- Штедилница “Можности “ д.о.о. Скопје,

како и отпочнувањето со работа на Штедилница “Ал Коса” а.д. Штип, за чие основање Народна банка на Република Македонија издаде дозвола на 09.11.1999 година.

Анализата на структурните односи помеѓу двата основни сегменти на банкарскиот систем во текот на 2000-та година го потврдуваат структурниот примат на банките во банкарскиот систем на земјата. Тоа се должи на доста ограничениот делокруг на работа на штедилниците, кои согласно законската регулатива во најголем дел се упатени на работа со население. Улогата на штедилниците во системот може да се согледа од неколку аспекти. Имено, нивното учество во вкупниот финансиски потенцијал на ниво на банкарски систем изнесува 1,4%, што споредено со 31.12.1999 година претставува пораст од 0,4 процентни поени. Учесството во мобилизацијата на слободни парични средства од населението, како една од нивните основни функции, изнесува 2,8%. Доколку се земат во предвид само денарските штедни влогови, тогаш учеството на штедилниците изнесува 6,4% и во споредба со истиот период минатата година бележи пораст од 0,7 процентни поени.

Основните структурни карактеристики на банкарскиот систем на Република Македонија се анализирали од неколку аспекти:

1. Големина на банкарските институции;
2. Сопственичка структура;
3. Регионална структура.

2.1.1. Големина на банкарските институции

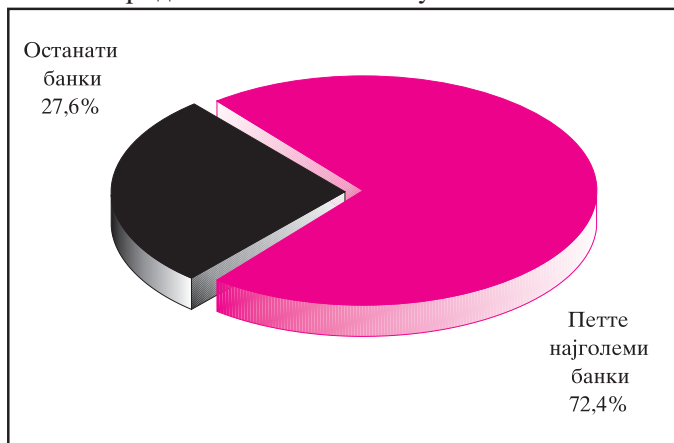
Од аспект на нивната големина, банкарските институции се анализирани според три критериуми:

- а. Вкупна актива, односно вкупен финансиски потенцијал;
- б. Обем на работење или пазарно учество;
- в. Капитална моќ, односно вкупен износ на сопствени средства со кои располагаат банкарските институции.

* * *

Графикон 1

Концентрација на банкарскиот систем според големината на вкупната актива



а. Анализата на структурата на банкарскиот систем на Република Македонија од аспект на големината на активата на банкарските институции, ја потврдува констатацијата од претходните периоди, за концентрацијата на финансискиот потенцијал кај неколку банки. Имено, петте најголеми банки во банкарскиот систем на Република Македонија зафаќаат 72,4% од вкупната

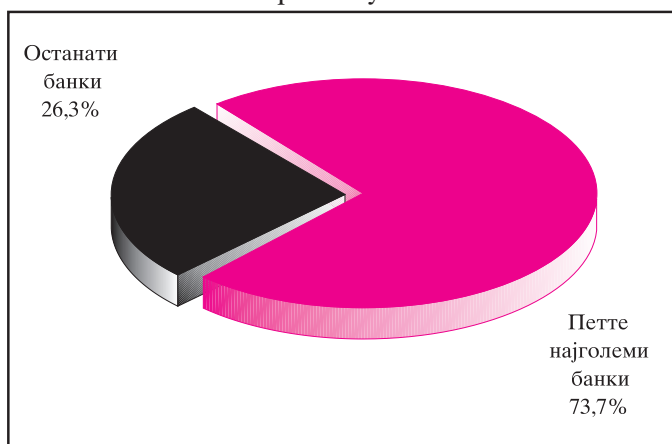
нето актива, што споредено со состојбата на 31.12.1999 година претставува пораст од 1 процентен поен. При тоа, кај првите три банки по големина концентрирани се 64,0% од вкупниот потенцијал на банките, што е 2 процентни поени повеќе од состојбата на 31.12.1999 година, додека на финансискиот потенцијал на најголемата банка во банкарскиот сектор на Република Македонија отпаѓаат 35,8% од вкупниот финансиски потенцијал на банките во земјата.

- б. Доколку како критериум за големината на банките се земе целокупноста на нивните билансни и вонбилансни активности, повторно се потврдува приматот на првите пет најголеми банки на банкарскиот пазар во Република Македонија. Имено, структурното учество на овие пет банки во банкарскиот систем на Република Македонија на 31.12.2000 година, согласно овој критериум, изнесува 73,7%. Ако при анализата се земат предвид само првите три банки по големина, тогаш нивното структурно учество е 65,8%. Притоа, најголемата банка во Република Македонија, на 31.12.2000 година, зафаќа 37,2% од вкупниот обем на работа на македонските банки.

Од вкупниот обем на работа, на вонбилансните активности отпаѓаат 14,6%. Притоа, во текот на 2000-та година петте најголеми банки во банкарскиот сектор на Република Македонија покрија 81,4% од вкупниот обем на вонбилансни активности, а само најголемата банка 45,7%.

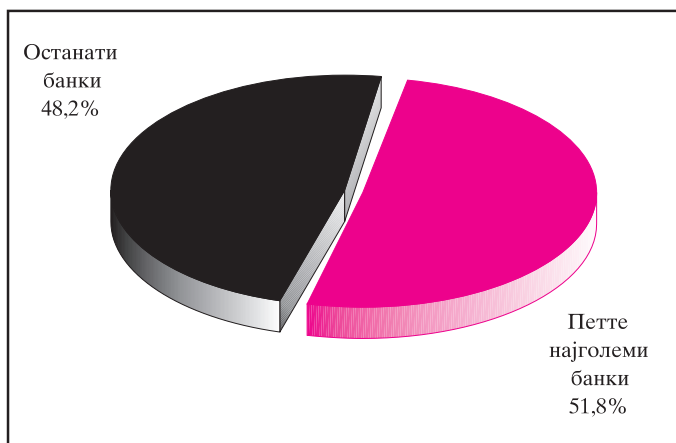
Графикон 2

Концентрација на банкарскиот систем според пазарното учество



Графикон 3

Концентрација на банкарскиот систем според капиталната моќ



в. На крајот на 2000-та година, најголемите пет банки во Република Македонија располагаа со 51,8% од вкупниот капитал на банките. Во споредба со крајот на 1999 година, се констатира зголемување на ова структурно учество за 2,9 процентни поени, односно зголемување од 9 процентни поени доколку споредбата се направи со 30.06.2000 година. Ова се должи пред сè, на

извршената докапитализација преку вложувања на странски инвеститори во две од петте најголеми банки, во второто полугодие од 2000-та година.

2.1.2. Сопственичка структура

Сопственичката структура на банките во Република Македонија е анализирана од два аспекта:

- а. Степен на приватизираност на банките
- б. Учество на странски капитал

а. Континуираниот процес на приватизација на банките во Република Македонија, како компонента на реформите на банкарскиот сектор, продолжи и во текот на 2000-та година. Така, на крајот на декември 2000-та година, степенот

на приватизираност на банкарскиот капитал во Република Македонија, изнесува 83,5% и споредено со 31.12.1999 година укажува на пораст од 6,7 процентни поени. Доколку при анализата се из земе банкарската институција која е целосно во државна сопственост, “Македонска банка за поддршка на развојот”, степенот на приватизираност на останатиот банкарски капитал во Република Македонија изнесува 87,8%, или 5,5 процентни поени повеќе во споредба со состојбата на 31.12.1999 година. Анализирano по поделни банки, степенот на приватизираност се движи во интервал од 61,5% до 100% кај 6 банки.

б. Во текот на 2000-та година се остварија значителни вложувања на странски капитал во банките во Република Македонија, со што процентот на учество на странски капитал во вкупниот банкарски капитал се зголеми од 19,3% (состојба на 31.12.1999 година) на 40,8% на крајот на декември 2000-та година. Анализата по поделни банки покажува дека странскиот капитал е присутен во 16 банки, со процентуално учество кое се движи од 0,3% до 100%.

Од вкупните вложувања на странски капитал во 2000-та година, утврдени на ниво од 216,7 милиони ДЕМ, 119,4 милиони ДЕМ беа наменети за откуп на акции од постоечки акционери на банките, додека 97,3 милиони ДЕМ се вложувања за докапитализација на банките. Внимание заслужуваат следните вложувања:

- Стопанска банка а.д. Скопје
Инвеститори: Национална банка на Грција, EBRD и IFC
Вкупно вложување: 133 милиони ДЕМ, од кои 50 милиони ДЕМ докапитализација на банката.
- Кредитна банка а.д. Скопје
Инвеститор: Alpha Credit Bank - Атина
Вкупно вложување: 24,3 милиони ДЕМ, од кои 8,1 милион ДЕМ докапитализација на банката
- Тутунска банка а.д. Скопје
Инвеститори: Нова Љубљанска банка - Љубљана и LHB Frankfurt
Вкупно вложување: 21,3 милиони ДЕМ, од кои 15 милиони ДЕМ докапитализација на банката
- Извозна и кредитна банка а.д. Скопје
Инвеститор: EBRD
Вкупно вложување: 6 милиони ДЕМ докапитализација на банката.

Значајниот влез на странски капитал во банкарскиот систем на Република Македонија во текот на 2000-та година предизвика поместувања во структурните односи помеѓу банките во сопственост на домашни приватни акционери и банките во сопственост на странски акционери.

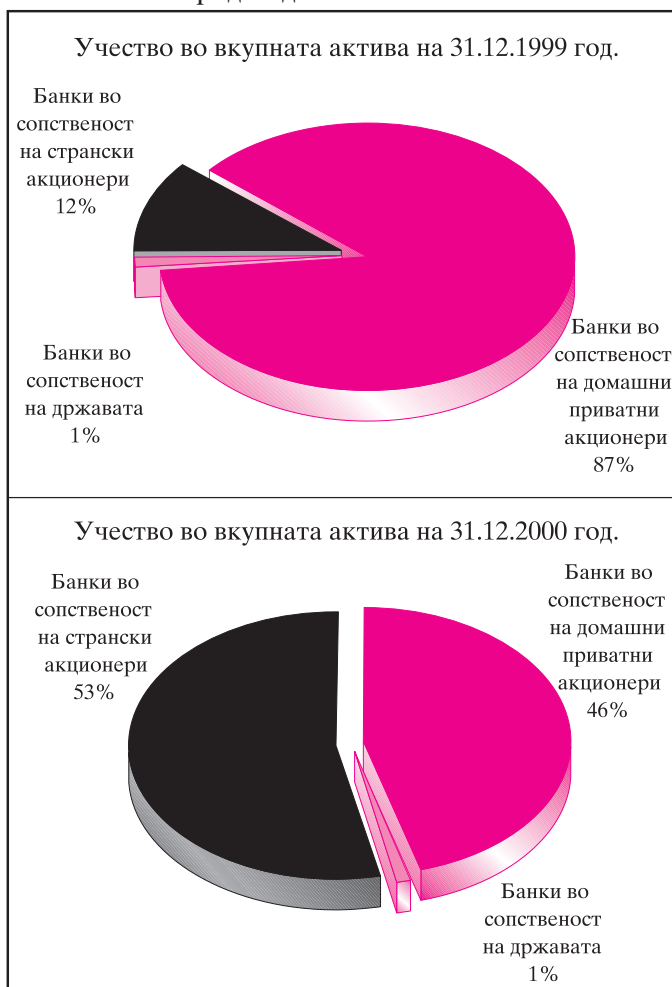
Имено, на крајот на 2000-та година, бројот на банки во сопственост на домашни приватни акционери изнесува 14, што во споредба со крајот на претходната година претставува намалување за 3 банки. Истовремено, учеството на овие банки во вкупната актива на македонските банки на

31.12.2000 година изнесува 45,5%, наспроти учеството од 87,2% на 31.12.1999 година. Од друга страна, нивното учество во вкупниот капитал на банкарскиот систем на Република Македонија на крајот на 2000-та година изнесува 50,1%, наспроти учеството од 83,3% на крајот на 1999 година.

Банките, во сопственост на странски акционери, на крајот на 2000-та година се 7, што во споредба со состојбата на крајот на 1999 година претставува зголемување за 2 банки. Нивното учество во вкупната актива на банките во Република Македонија на 31.12.2000 година изнесува 53,4%, што е зголемување за 41,9 процентни поени во однос на истиот период претходната година. Анализата од аспект на капиталот со кој располагаат, покажува дека овие банки на 31.12.2000 година учествуваат со 45,0% во вкупниот капитал на македонските банки, што е 34,3 процентни поени повеќе во споредба со 31.12.1999 година.

Графикон 4

Структурно учество на банките според видот на сопственост



Преглед 2

Структурно учество на банките според видот на сопственост

Вид на сопственост	Број на банки		Учество во вкупниот капитал (%)		Учество во вкупната актива (%)	
	31.12.1999	31.12.2000	31.12.1999	31.12.2000	31.12.1999	31.12.2000
Банки во сопственост на домашни приватни акционери	17	14	83,3	50,1	87,2	45,5
Банки во сопственост на државата	1	1	6,0	4,9	1,3	1,1
Банки во сопственост на странски акционери	5	7	10,7	45,0	11,5	53,4
Вкупно:	23	22	100,0	100,0	100,0	100,0

Напомена: Банки во сопственост на странски акционери се оние кои во структурата на капиталот имаат учество на странски капитал над 50%.

2.1.3. Регионална структура

Структурните карактеристики на банкарскиот систем на Република Македонија од регионален аспект ја потврдуваат веќе констатираната асиметричност и концентрираност на понудата на финансиски услуги во главниот град на Републиката. Имено, од вкупниот број финансиски институции, само 6 банки и 5 штедилници се лоцирани надвор од Скопје, од кои само 3 банки имаат овластување за вршење платен промет и кредитни работи со странство. Финансискиот потенцијал на овие 11 институции учествува со 11,6% во вкупниот финансиски потенцијал на ниво на банкарски систем на Република Македонија и споредено со крајот на 1999 година претставува непроменета состојба.

Постојната регионална структура се ублажува со релативно разгранетата мрежа на филијали, експозитури, шалтери, деловни единици и претставништва. На крајот од 2000-та година, банките во Република Македонија имаа: 20 филијали, 89 експозитури, 8 деловни единици, 96 шалтери и 4 претставништва. Секако, треба да се имаат во предвид и шалтерите на ЈП Македонски пошти (преку 600 на целата територија на Република Македонија) со кои располага Поштенска штедилница.